

Kisebbségi egyetértés a nemzeti önérvényesítésért

Hozzászólás Végel László írásához (Kisebbségi egyetértés, vagy teljhatalom?)
Magyar Szó, 2000. november 28., 29., 30.)

A politikai pszichológia meglátása szerint a társadalomban mindig mindig egy konfliktusfolyamattal összefüggésben kell vizsgálnunk, amely a különböző érdekeket képviselő társadalmi csoportok lépéseiből és ellenlépéseiből áll. Kivételes alkalmaktól eltekintve, mint például október 5-e, nincs mindig mindenki a pályán, a mérközést a csoportérdekeket megjelenítő politikai elit vívja egymással. Ebben az érdek- és hatalmi konfliktusban az átmeneti fegyverszünetet a tárgyalások jelentik, amelyek lényegüket tekintve ugyanazt a célt szolgálják, mint a „megmérgettetés” vagy a kényszerítő eszközök alkalmazása, csak más eszközökkel. A különböző érdekeket képviselő felek abban a reményben ülnek le a tárgyalásasztalhoz vagy vitaközpontra egymással, hogy ékesszólásuknak, szakértelmüknek, érveiknek köszönhetően nagyobb esélyük van a tárgyalás eredményeinek a befolyásolására, mint partnerüknek.

Ezek a gondolatok Végel László írása kapcsán vetődnek fel bennem, aki a Magyar Szó igazgatóbizottságának a kinevezése körül felmerült kérdéseket kínálja közvitára, mintegy invitálva bennünket, hogy a demokratikus értékrend érvényesítése és tisztelete érdekében próbáljunk meg azokra „elméletileg megalapozott koherens válaszokat keresni”, mert enélkül a kisebbségi társadalom apátiája tovább növekszik.

Jóllehet eltökélt szándékom volt, hogy a Magyar Szó körüli perpatvarhoz nem fogok hozzászólni, Végel László polemizáló cikkét olvasva mégis indíttatást érek magamban. Ennek az egyik oka az, hogy a közéletünkre jellemző szellemi pangásban újdonságnak számít a kisebbségi társadalmunk megszólító vitáit, kár lenne hát, ha pusztába kiáltott szó maradna. A másik ok, amiért kedvet kaptam az íráshoz, maga a cikk, amely fontos, továbbgondolásra serkentő meglátásokat tartalmaz.

Végel László úgy véli, hogy a Magyar Szó körüli nézeteltérés abból származik, hogy a szemben álló felek különbözőképpen értelmezik a demokráciát. Nevezetesen a többségi demokrácia és a liberális demokrácia elvét valló elit konfliktusáról van szó. Az első csoportot a VMSZ vezetői és tanácsadói képviselik, akik a parlamenti választások erőviszonyait megpróbálják átültetni a gyakorlatba. A másik csoport szerint viszont, és ezek közé sorolja magát is, nem szerencsés, ha az intézmények, média stb. a pártok befolyása alá kerülnek, azok politikai játékszerévé válnak.

Nos, amint arra bevezető soraim is utalnak, kételem, hogy a nézeteltérés a demokrácia különböző értelmezéséből adódik. Nem elvi, hanem gyakorlati kérdéssről van itt szó, ezért célszerűbb, ha nevének nevezük a dolgot, és különböző érdekek és erőviszonyok konfliktusáról beszélünk.

Ami ezeknek az érdekcsoportoknak a besorolását illeti, pontosnak tartom Végel László meghatározását. A Magyar Szó igazgatóbizottságának a kinevezése körül csakugyan a többségi elvet valló pártelit és a liberális demokrácia hívei csaptak össze. Ez a felállás nem új keletű, az idők során legfeljebb a két érdekcsoportot megjelenítő pártok és személyek cserélődtek, a lényeg maradt.

Nem kívánok állást foglalni a két opció vitájában, annál kevésbé, mivel jómagam egy harmadik irányvonalat képviselek, amit a nemzeti önérvényesítésre irányuló törekvésnek lehetne nevezni. A gondot pedig abban látom, hogy a nemzeti szellem, amely nélkül ez az önérvényesítés nem képzelhető el, nemcsak a zsarnokság idején szorult háttérbe, de semmiféle jelét sem látom most sem, hogy ilyen irányban jelentősebb változás történne. Márpedig meggyőződésem, hogy nem vagyok egyedül, aki azt kívánja, hogy a többségben baloldali pártelit és a liberális demokrácia elveit valló értelmiségiek mellett a nemzeti gondolatnak is helyet kell kapnia a vajdasági magyarság egyetlen napilapjában, a Magyar Szóban.

Végel László korántsem szűkíti le mondanivalóját a Magyar Szóra. Írásában számos olyan kérdést érint, amelyek átgondolása alapvető fontosságú kisebbségi jövőnk szempontjából. Körüljárva a többségi demokrácia buktatóit, kiemeli a liberális demokrácia előnyeit, szóvá teszi az autonómiakonceptió feladása miatti csalódottságát, rámutat a ki-

sebbségpolitika önellentmondásaira, a többpártrendszer buktatóira, felhívja a figyelmet a civil szféra ellenőrző szerepének a fontosságára, a demokratikus intézmények kimunkálásának szükségességére, legfőképpen azonban az „egyetértési elv” bevezetését szorgalmazza egy új, demokratikus értékrend megteremtése érdekében. Minthogy meglátásaival és felvetéseivel nagyjából egyetértek, ezekhez jelenleg nem kívánok semmit hozzáfűzni, csak egy vonatkozásban szeretném fejtegetéseit kiegészíteni.

A felmerült kérdésekkel kapcsolatos „elméletileg megalapozott koherens válaszok”, bár nagyon fontosak a tisztálathoz, önmagukban véve nem elegendőek ahhoz, hogy orvosolják kisebbségi társadalmunk mély apátiáját. Ehhez többre van szükségünk. Ahhoz, hogy az apátiától megszabaduljunk, érzületünkben is meg kell változunk: le kell győzzünk lelkünkben a szolgaságot.

Nemcsak többpártrendszerre, civil szervezetekre, demokratikus intézményekre van szükségünk, hanem nemzeti érdekeinket szemmel tartó gondolkodásra és társadalmi szerkezetre is. Ha ezt nem tudjuk elérni, akkor elsorvadunk, szétszóródunk, idegen szándékok prédájává válunk. A demokráciára nem azért van szükségünk, hogy a régi zsarnokság helyett újat vegyünk a nyakunkba, hanem hogy ne kényszerüljünk tovább saját életünknek, munkánkunk, értékeinknek a kiárusítására és elherdálására.

Tisztában vagyok vele, hogy mindez szentségtörésnek hangzik, hiszen a pillanatnyi politikai kurzus szerint a Szerbiai Demokratikus Ellenzék győzelmének kell örülnünk. Ünneplésre azonban nincs okunk. Nemcsak azért nincs, amit Végel okosra a szemére vet pártvezéreinknek, hogy a koalícióval „hűtlenné váltak saját autonómiakonceptiójukhoz”. Ennél sokkal súlyosabb gondot jelent az, hogy kisebbségi társadalmunk rohamosan öregszik és pusztul, hogy a magyar ifjúság alig lát esélyt a magyarságra, hogy az életerős korosztály tömegesen távozik az országból, hogy itt még mindig úgy lehet legkönnyebben boldogulni, ha valaki megtagadja (áruba bocsátja) magyarságát.

Mikor fogjuk már fel, hogy ezek közé a határok közé szorítva autonómia nélkül nincs életképesség számunkra, hogy az önfeladás – a közösségi érdekeinkről való lemondás – előbb-utóbb romlásba dönt mindannyiunkat? Meddig tart még a hallgatás, az otthon falai közé való visszahúzó-dás? Meddig kell még a vállunk közé húzunk a nyakunkat, csak azért, mert magyarok vagyunk?

A demokráciára azért van szükségünk, hogy megszűnjön a lelkünkbe lerakódott félelem, és végre ráébredjünk: csak azok tudtak boldogulni, akik haszonélvezői voltak a rendszernek, a többi ember önmagához méltatlan életet élt. Ki kell vetni lelkünkbelől azt a hiedelmet, hogy a lojalitásért majd megjutalmaznak bennünket, hogy minden hangos szóval, minden határozott akaratnyilvánítással csak bajt hozunk a fejünkre. Békés, kiegyensúlyozott és megegyezésen alapuló változásokat akarunk, tárgyalást és belátást azok részéről, akik romlásba taszítottak bennünket. Ha nem ezt tesszük, marad minden a régi, az új hatalom is azt fogja tenni velünk, amit a régi: megpróbál majd ígéreteikkel, taktikázzással, látszateredményekkel kitérni szabadságjogaink biztosítása elől.

„A kisebbségi társadalmakban olyan demokratikus intézményeket kell kimunkálni, amelyek következetesen érvényesítik a konszenzuális (egyetértésen alapuló) demokrácia elvét” – írja Végel László. Igaz van: Ez az igazság azonban nemcsak ránk, kisebbségiekre, hanem a társadalom egészére is érvényes. Az egyetértésen alapuló elv hiányával nemcsak a „kisebbségi társadalom definiálja önmagát”, hanem a többségi is. Nincs szükségünk despotizmusra, sem saját pártjaink, sem mások részéről.

Írásommal csak azt szerettem volna jelezni, hogy a demokratikus változások során önmagunkról se feledkezzünk meg, s ne hagyjuk a nemzeti eszmét és a demokráciát kijátszani egymás ellen. Többek között azért lenne szükségünk független, közszolgálati sajtóra, hogy ez ne történhesen meg.

Dr. HÓDI Sándor